

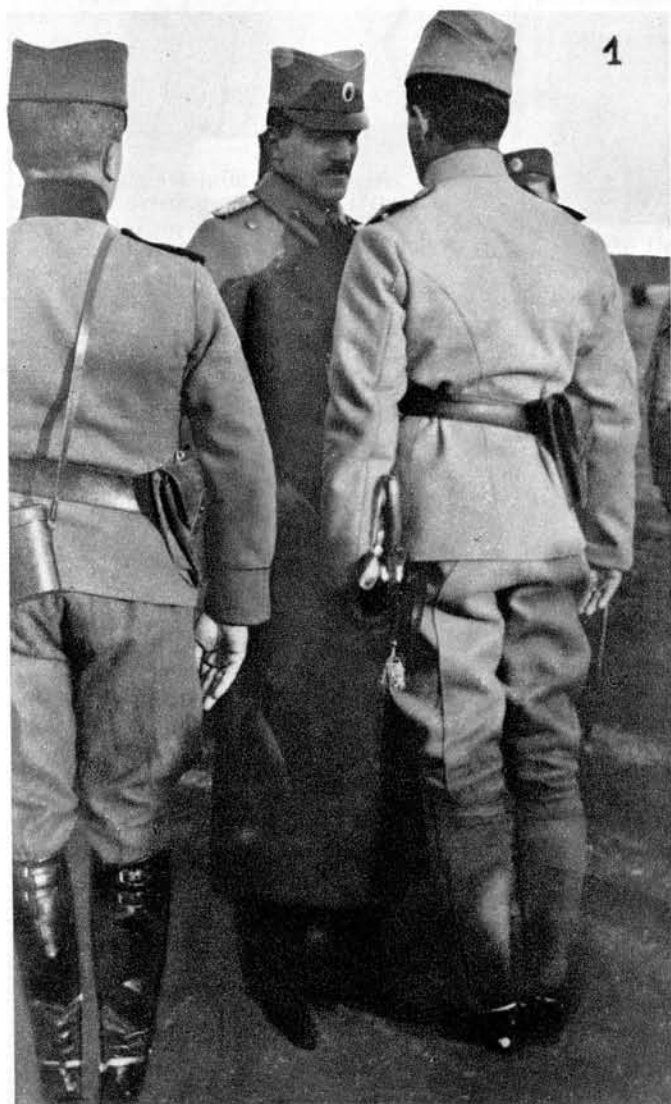
ILUSTRIRANI SLOVENEČ

. T E D E N S K A . P R I L O G A . S L O V E N C A .

Leto VI

29. junija 1930

Štev. 26

K letošnjemu Vidovemu dnevju: Naši prostovoljci

1. Tedanji prestolonaslednik-regent Aleksander na solunski fronti v razgovoru s slovenskim prostovoljskim častnikom dr. Ravnikom. — 2. Skupina slovenskih prostovoljcev na Krfu meseca marca 1918. Od leve na desno stoje: dr. Ravnik, ing. Geržina, Fr. Radešček, Sirc, Martelanc in Ferluga. — 3. Član Jugoslovanskega odbora, dr. B. Vošnjak, sredi slovenskih prostovoljskih častnikov v Winchesteru na Angleškem, meseca decembra 1917. — 4. Sedmi jugoslovanski prostovoljski polk odhaja spomladi 1917 drugič na fronto v Besarabiji.

K sestanku zunanjih ministrov male antante. Pogled na Strbske Pleso v Visokih Tatrah, kjer se vrši letošnja konferenca male antante in ki se je zaradi izprememb na romunskem prestolu nekoliko zakasnila.

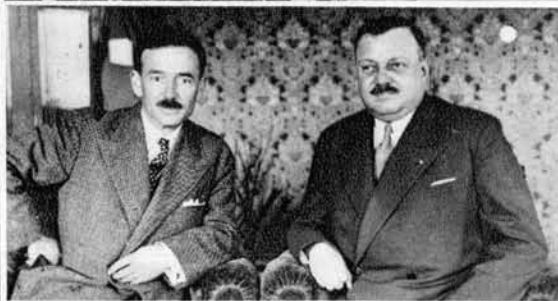
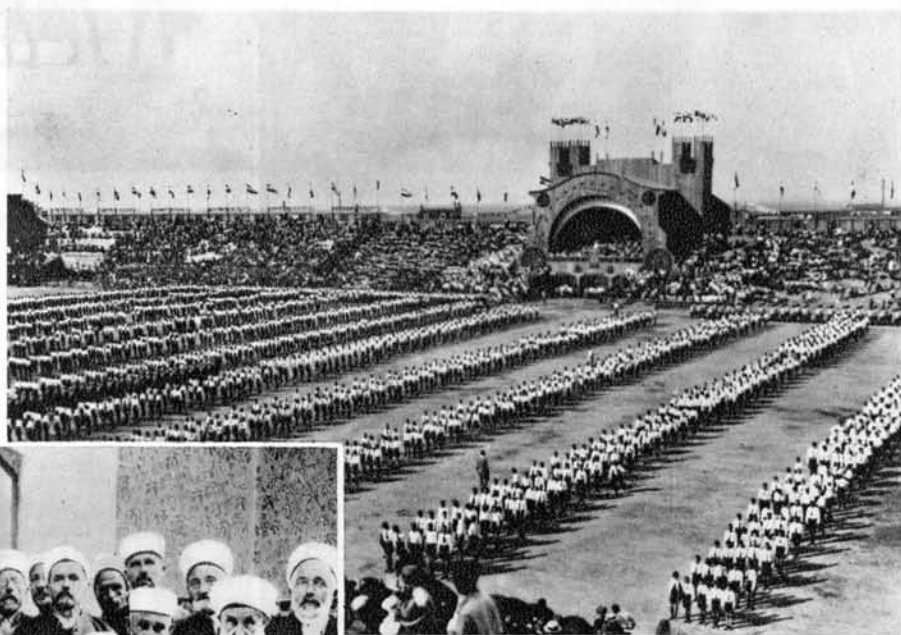
Mirko Neudorfer, minister brez portfelja, četrti vodilni član bivše Radičeve HSS, ki je vstopil ob priložnosti zadnjih rekonstrukcij naše vlade v kabinet.

Na desni:

Z vsesokolskega zleta v Belgradu. Kakor znano se bo vršil letošnje poletje v Belgradu vsesokolski zlet, ki se je otvoril z velikim nastopom naraščaja ob priložnosti binškoštnih praznikov. Naša slika nam kaže pogled na telovadišče ob priložnosti govora prosvet. ministra Maksimovića.

Spodaj:

Volitev novega reis-ul uleme. Zaradi demisije dosedanjega verskega poglavarja naših muslimanov, Čauševića, se je vršila dne 11. t. m. v belgrajski Bairakli džamiji volitev njegovega naslednika. Največ glasov je dobil Hadži Ibrahim Maglajlić, ki ga je potrdil tudi kralj. Slika nam kaže člane kurije hodž takoj po volitvi.

Novi belgrajski župan Milan Nešić (na levi) in podžupan N. Krstić.

Na levi:

Po vidovdanskim stopinjah. Znamenita voznja velikega kralja Petra I. čez albanske gore l. 1915., opevana od slavnega francoskega pesnika Rostanda. To voznjo, ki jo bodo nosili v dušah še pozni rodovi, je urezal neki belgrajski rezbar tudi v les za vložek v skrinjo, ki je bila nedavno razstavljena in je vzbujala splošno pozornost.

Orjaški goban.

visok 24 cm in težak 1.92 kg, ki ga je utrgal pred kratkim pri Rogaški Slatini dr. Oblak iz Ljubljane.

(Foto Pelikan.)

Naše Dolenjke. Skupina udeleženk gospodinskega tečaja, ki se je vršil pod vodstvom gdčne učiteljice Vike Kulovčeve v Vavti vasi pri Novem mestu.

Za naše debeluharčke. Razgledni stolp na Janini pri Rogaški Slatini, s katerega je prekrasen razgled po vsej okolici. Stolp je vsakodnevni izprehodni cilj debeluharčkov, ki se pridejo v Rogaško Slatino shujšat, a se vračajo le še z večjim tekom.

Občinski odbor občine Ponikva ob juž. žel. (domovina Slomška in Kocena) ob priliki proslave 40 letnega zvestega službovanja obč. sluge Adolfa Petka (X). Na desno od jubilaranta sede župan Zličar, tajnik Trembl in domači g. župnik Anton Kociper; za odborniki je videti prenovljena občinska hiša.

Na desni: Dobri prijateljčki.

Matija Bobnar

dolgoletni župan občine Lahoviče pri Komendi, ki obhaja svojo 70 letnico.

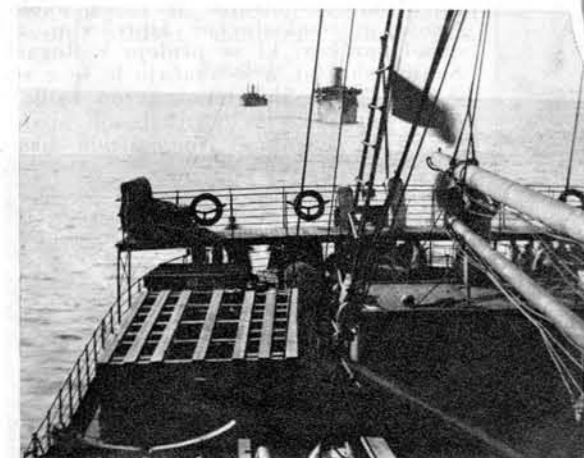
Na levi:

Naše notranjske mamice, zbrane pri materinskem dnevu ob priliki zaključka kmečijskega in gospodinskega tečaja, ki sta ga z velikim uspehom vodila v Planici pri Rakeku šol. upravitelj Dolgan in njegova soproga.

Glavni odbor Zveze vojnih prostovoljcev kraljevine Jugoslavije ob priliki »Fidacovega« kongresa leta 1929. V ospredju predsednik Zveze, slepi major-invalid Lujo Lovrič.

Pogled z ladje »Dvinsk« na ladji »Carica« in »Car« v Severnem ledenem morju ob priliki prevoza naših prostovoljcev iz Rusije na solunsko fronto.

Na desni: Transport naših prostovoljcev po ruski železnici iz Odese v Murman ob Sev. ledenem morju.

Spodaj:

Prvi slovenski častniki-prostovoljci v Odesi, spomladi l. 1916. Med drugimi so: P. Golja (1), Mikuž (2), Geržina (3), Slajmer (4), Ravnik (5) in Koblar (6).

V ZNAMENJU VIDOVDANSKIH TRADICIJ

Jugoslovanski vojni prostovoljci

Ko so leta 1914. topovska žrela na Avali in Bežaniji ubila prve akorde k štiriletni svetovni bojni elegiji, je začela tudi jugoslovanska ideja zedinjenja postajati stvarnost, in sicer najprej v obliki seskupljanja njenih borcev pod enotno bojno zastavo. Nezaupnost in ozkosrčnost ter pomanjkanje jedrne vere srbske državne politike v veliko jugoslovansko bodočnost so ovirali od vseh jugoslovanskih rodoljubov tak, zaželena organizacija vojnih prostovoljcev. Vendar pa so posamezniki že koj v začetku vojne vstopali v četaške enote. Od Slovencev sta bila med prvimi, ki so položili svoja mlada življenja na žrtvenik jugoslovanske domovine, Viktor Deisinger in Avgust Jenko. V Nišu se je medtem osnoval odbor jugoslovanske omladine, ki je z besedo in tiskom poglobljeno idejo zedinjenja med Srbi in pripravljala tla za organizacijo prostovoljskih bojnih enot ter tako dosegel, da je srbska narodna skupščina proglasila za vojni cilj vojske kraljevine Srbije zedinjenje vseh Srbov, Hrvatov in Slovencev. Krepke pa je zgrabil to misel Jugoslovanski odbor, ki se je medtem osnoval v Ženevi in Londonu. Z njegovo vsestransko akcijo je bila opozorjena vsa središča vojne politike zapadnih velesil o jugoslovanski ideji in za prostovoljsko neposredno akcijo na bojiščih. Zlasti v Rusiji je klic Jugoslovanskega odbora krepko odmel tako v Petrogradu kakor v taboriščih jugoslovanskih ujetnikov. Čedalje več prošelj posameznikov za sprejem v prostovoljske bojne enote je prejemale srbsko poslaništvo v Petrogradu, toda Belgrad je ostal gluha, dokler ni sam car Nikola posredoval za ustanovitev prostovoljskih enot. Vendar pa je stvar šla tako počasi, da je šele v juniju 1915, torej pred petnajstim leti, prišel prvi transport s tó prostovoljci v Srbijo. Od Slovencev so bili: Vl. Miselj, Drag. Martelane, Cir. Pokljukar, Stanko Šorn (padel pozneje pri Bitolju), Gralovec in še nekaj drugih. Te so potaknili v razne polke na bolgarski in albanski meji. — Stranjenim avstro-nemško-bolgarskim bojnim silam je končno uspelo preplaviti Srbijo v jeseni 1915. Srbska diplomacija in vrhovno poveljstvo sta trkala pavočasno za pomoč pri velesilah. Toda le-te so bile zavzete pri Dardanelah in drugod. Zato so svetovale Srbiji, naj svojo izmučeno vojsko osveži s prostovoljci, ki naj jih izbere med svojimi 60.000 ujetniki, večidel jugoslovanske narodnosti. Nabrala je sicer nekaj sto mož za pogranične čete in vežbala v Skoplju nekaj desetih prostovoljcev, več pa že ni bilo časa storiti.

Po umiku preko Albanije je Srbija del svojih odvisnih častnikov poslala v Rusijo, v Odeso, kjer se je začela medtem formirati I. srbska dobrovoljačka divizija. Ze način nabiranja, tembolj pa ime divizije in odvrtačoči nastopi nekaterih srbijanskih častnikov, vse to je prvotno navdušenje med prostovoljci znatno ohladilo. Prišlo je do obžalovanja vrednih dogodkov in šele potem se je polagoma začelo zboljševati slošno stanje prostovoljcev v Rusiji. Po ruski revoluciji so prostovoljske enote prišle na solunsko fronto in šele tu je leta 1918. bila od srbske vlade tudi uradno priznana Jugoslovanska prostovoljska divizija z obljubo na brezplačno zemljo vsakemu prostovoljcu.

Čim je Italija stopila v vojno in je po rimskem kongresu zatiranih narodnosti otvoril Jugoslovanski odbor svojo pisarno v Rimu, se je začelo z zbiranjem prošelj prostovoljcev iz italijanskih ujetniških taborišč. Nekaj teh prošelj je srbsko poslaništvo, ki ni vedelo kaj početi z njimi, odstopilo Jugoslovanskemu odboru. Vseh priglasevcev je bilo samo v Italiji do 50.000. Italijanska vlada je v posameznih primerih dovoljevala odhod v Solun samo prostovoljcem pravoslavne vere. Precej Slovencev je zato navedlo napačne podatke v svojih prošnjah in so na ta način mogli priti iz Italije v Solun.

Kobaridski poraz pa je tudi Italijanom ponizal greben. Da dvignejo duha v svoji vojski so iskali prostovoljcev, toda Jugoslovanski odbor je zahteval, da se predvsem zagotovijo politične zahteve Jugoslovancev, da prostovoljci prisežejo srbskemu kralju in da bo poveljstvo prostovoljskih enot povsem samostojno. Toda dr. Pivko je, ne da bi vprašal Jugoslovanski odbor ali srbsko vlado za mnenje, začel organizirati prostovoljce v sporazumu z italijansko vrhovno komando in tako preprečil nadaljnja pogajanja Jugoslovanskega odbora z italijansko vlado. Nabral je kakih 800 prostovoljcev. To postopanje dr. Pivka je izzvalo ogorčene proteste v Nocera Umbri zbranih jugoslovanskih prostovoljcev, ki so s tem izgubili vsako upanje na vstop v akcijo. Tudi srbska vlada in Jugoslovanski odbor dr. Pivkove akcije nista odobraval in vojni ataše v Rimu, tedanjim polkovnik Pšić, sedaj poslanik v Pragi, je odklonil vsak razgovor z dr. Pivkom, ko je le-ta hotel pri njem opraviti svoje posopanje.

V jeseni l. 1918. pa so vsi prostovoljci, tako Trumbičevi kakor Pivkovi, prešli na solunsko fronto.

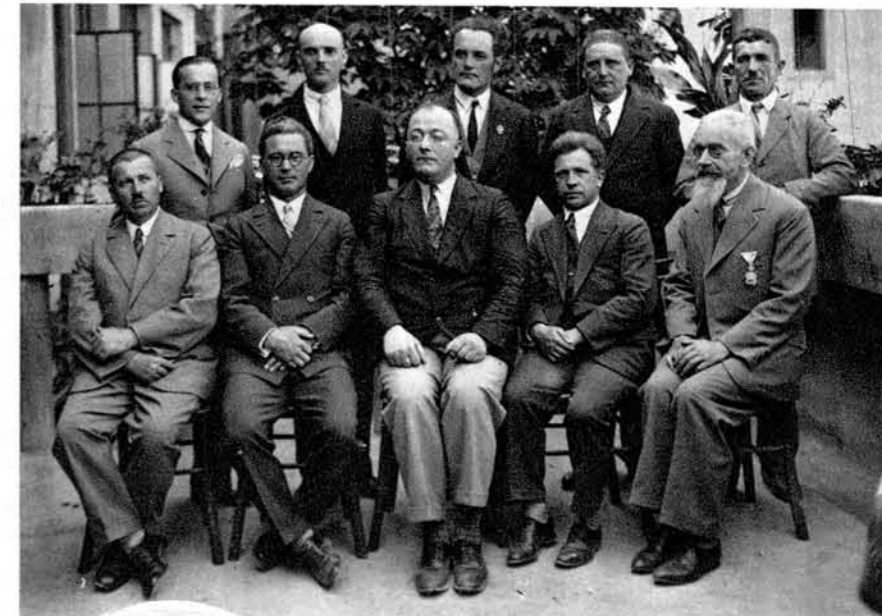
(Nadaljevanje na strani 206.)

Ambulanca 3. jugoslov. prostov. polka v Dobrudži. Od leve na desno je videti R. Gajdo, tedanjega polkovnega »šefzdravnika« in pozneje znanega, sedaj degradiranega šefa češkoslov. general. štaba; dr. J. Hebeina, sedaj rentgenologa v Ljubljani, ter pokojn. dr. M. Gnezdo.

V strelskih jarkih 9. prostovoljskega polka na solunski fronti pozimi 1917/8. Zaradi izčrpanosti srbske armade so prevzeli prostovoljski polki v tem času najtežje položaje po svojem prihodu iz Dobrudže, kjer so nesmrtno proslavili svoje ime in domovino Jugoslavijo.

Viktor Deisinger, bančni uradnik, Skofjeločan, prostovoljec-četaš, ki je padel pred Zemunom na obrežju Save takoj ob pričetku vojne (oktobra 1914).

Ljubljanski krajevni odbor Zveze vojnih prostovoljcev. Od leve na desno sede: Fr. Gorečan, podpreds. A. Lorgar, predsednik Vl. Fabjančič, tajnik M. Mravljec in F. Radešček; zadržaj pa stojijo: dr. Kambič, Habe, Prinčič, Zorc in Starman; manjka pa na sliki še blagajnik St. Velkavrh.

Ladja s 1. brigado »Jugoslov. prostovoljske divizije« na poti čez Jadransko morje ob priliki prevoza iz Marseille-a v Solun spomladi l. 1917.

Na levi: II. bat. 2. polka prostov. divizije pri odmoru na Grškem po prevozu iz Rusije na solunsko fronto.

Spodaj: Del čete Slovencev v Orange-u (Francija) s svojim poveljnikom Prinčičem; korporal Kolenc (X) iz ljutomerske okolice je junaško padel v bojih pri Leskovcu l. 1918.

Ko bi se bila pravočasno izpeljala prostovoljska vojna organizacija brez predsodkov, bi bilo 200.000 mož več dokaj močneje pritisnilo politično tehtnico, preprečilo londonski pakt in približalo državno mejo Soči.

Prostovoljci so se proslavili zlasti v bojih v Dobrudži in na Kajmakčalanu, kjer številni grobovi pričajo o njihovem junaštvu in požrtvovalnosti.

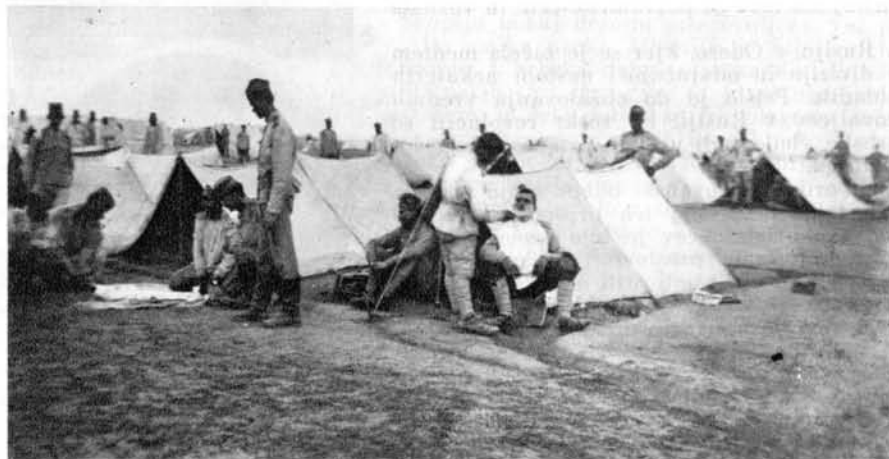
Z vsem poudarkom in samozavestno lahko prostovoljci, ki so se morali boriti celo za pravico, bojevati se za skupno domovino, dvignejo svoje čelo, ker so v polni meri v danih razmerah storili svojo domovinsko dolžnost in s svojimi žrtvami podprli diplomacijo Jugoslovanskega odbora in srbske vlade. Svojih glav prostovoljci niso nosili na bojišča radi materialnih dobrin, več upoštevanja in razumevanja njih idealizma pa vsekakor pričakujejo od zedinjene domovine. Že proti koncu vojne svečano dana in s kraljevim podpisom potrjena obljuba, da vsak prostovoljec dobi 3 do 5 ha zemlje, se ne izvršuje za vse in povsod enako; od slovenskih prostovoljcev je komaj nekaj posameznikov prišlo do prostovoljske zemlje. Tudi v javnih službah se jim ob enaki kvalifikaciji ne daje vedno zaslužena prednost. Dočim v južnih krajih dobivajo prostovoljci iz državnih gozdov brezplačen stavbni les in celo drva za kurjavo, se v Sloveniji odreka prostovoljcem ta ugodnost, ki so je deležni večkrat celo nevojaki.

Za dosego teh in enakih zahtev ravnopravnosti in pravic obstoja v Belgradu Zveza vojnih prostovoljcev Jugoslavije s 350 krajevnimi organizacijami, od katerih so 4 v Ameriki. Organiziranih prostovoljcev presega sicer število 10.000, toda moglo bi jih biti dokaj več. Dolžnost vsake državne politike je, da ne zanemarja tistih, ki so bili v najtežjih trenutkih prostovoljno najzvestejša opora domovini.

F. R.

Sprejem polkovne zastave 6. prostovoljskega polka v žerebcu (Rusija) po divizionarju, polkovniku Kušakoviću.

Odmor v prostovoljskem taborišču pri Odesi.

Na desni:
Inž. Iv. Gosar, slovenski častnik-prostovoljec, ki so ga avstrijske oblasti ustrelile dne 10. februarja l. 1917. v Belgradu.

Skupina slovenskih prostovoljskih častnikov Jugosl. prostov. divizije s polkovnikom Jankom Vukasovičem v sredini, meseca januarja 1918 v Mikri pri Solunu.

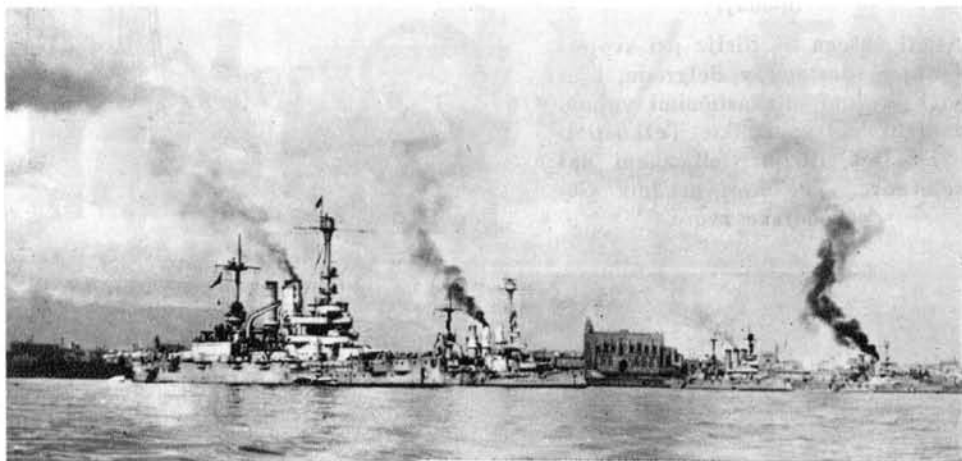
Spodaj: Delegat angleške vrhovne komande odlikuje v Soroki ob Belem morju naše prostovoljce.

Vlad. Koblar slov. častnik - prostovoljec, ki je padel 19. sept. 1916 v Dobrudži in je pokopan v Medidji.

Na desni:
Skupina slovenskih častnikov-prostovoljcev na kajmakčalanskih vrhovih na solunski fronti.

Na levi:

Skupina nemškega vojnega brodogoja, ki je pred nekaj tedni, prvič po vojni, obiskala razne luke v Sredozemskem morju. Nekaj dni se je brodogoja mudilo tudi v jugoslovanskih pristaniščih, kjer je bilo sprejeto z vso gostoljubnostjo.

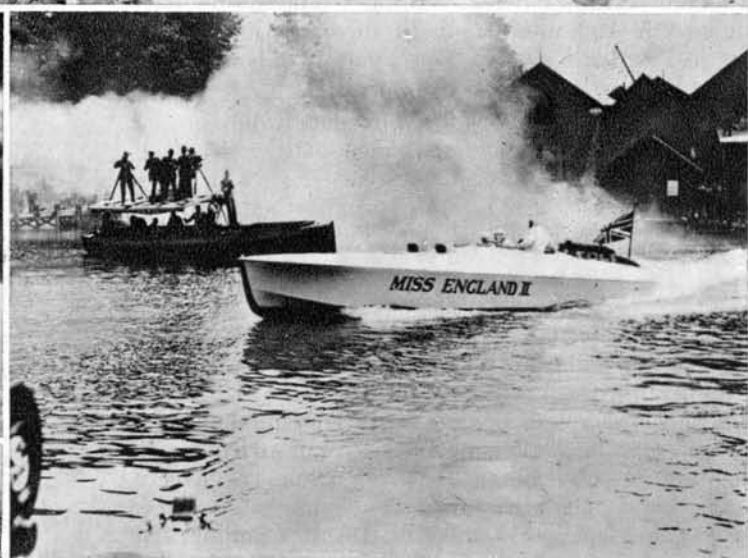
Spodaj:

Proslava reda hrabrosti v Sofiji. V Sofiji priredijo vsako leto na čast vitezov hrabrostnega reda pestro vojaško parado, ki se je udeležijo vsa garnizija, kralj in najvišji odličnjaki. Naša slika nam kaže kralja Borisa z njegovo suito na sofijskih ulicah pri povratku s parade v dvor.

Maks Schmeling, nemški bokсар, ki si je priboril nedavno svetovno prvenstvo v boksanju.

Na desni: Major Segrave, ki se je pred kratkim smrtno ponesrečil.

Smrt velikega svetovnega sportnika. Angleški major sir Henri Segrave, ki si je lansko leto priboril svetovno prvenstvo v avtomobilistiki (373 km na uro), je hotel postaviti letos tudi nov svetovni rekord v tekmi motornih čolnov. Svoj cilj je dosegel in res prevozil 162,6 km v uri, toda svoj lov za rekordi je plačal s svojim življenjem. Zgornja slika nam kaže Segravejev motorni čoln, ki je sicer zmagal, a obenem tudi upropastil svojega lastnika.

Na levi: Poletje je tu. Ogromni naval kopalcev v ameriškem kopališču Conny Island. Dvomimo, če je tako kovanje še zabavno.

Mož taktirke

(Iz zbirke: Mariborski obrazi.)

Spodaj:

Atleti našega SK Ilirije pri svojem zadnjem nastopu v Belgradu, kjer so s svojimi gimnastičnimi vajami zadivili vse sportnike. Težkoatletski odsek Ilirije vodi znani naš telovadec Tone Kos, uradnik Gospodarske zveze.

SK Grafika ki je nedavno porazila »Slovana« z rezultatom 6:1 ter si stem priborila mesto v prvem A razredu.

A. Derental:

16

Singapurska krasotica

Povest

Nase in na Čandano jezen je pričel korakati po klancu navzdol in pozabil, da bi moral poprej požvižgati nanj čakajočemu vozniku. A izkazalo se je, da je ta že vedel o koncu sestanka belega sahiba s temnopolto lady. Še preden se je Rahmanov spustil do spodnjega drevereda, mu je že planil rikša s sijajočim, od nasmeha raztegnjenim obrazom bogveodkod naproti.

»V mesto!« mu je osorno zapovedal Rahmanov in sedel v voziček. Rikša se je napel in spustil v dir, Rahmanov si je prižgal smotko. »Kdo si je le izmislil, da so na severu ženske vse skrivnostnejše, kakor na jugu! To že ni res!« Ugaslo vžigalico je zagnal daleč proč.

VII.

Zvečer se je Rahmanov odpravljal h Kate, a med potjo so ga pričeli obhajati dvomi. »Prav za prav ji nisem za gotovo obljubil. Če sem rekel: 'potrudim se priti', to še ne pomeni, 'na vsak način pridem'. A s Kierstenom sva se včeraj zares zmenila. Danes me bo vsekakor pričakoval!« In Rahmanov je zavil namesto proti Almeika Streetu, proti Malajskemu gledališču. Po zdaj znanem hodniku je prišel do sobe, kjer se je oblačila Harum Čandana. Na hodniku ni bilo žive duše. Rahmanov je potrkal na vrata. V sobi se ni nihče oglasil. Tedaj je odprl vrata. Zastor, ki je delil sobo v dve polovici, je bil danes odgrnjen. Harum Čandana je sedela pred toaletno mizo v kotu svojega prostora. Zagledala je v ogledalu Rahmanova, ki je obstal na pragu, in se urno dvignila. Razen nje ni bilo nikogar v sobi.

»Oprostite!« je rekel Rahmanov. »Nisem vedel, da ste Vi tu! Nisem tudi vedel, da ste sami!«

Harum Čandana je stopila blizu k Rahmanovu. Njene oči so ga gledale ljubeče in zavedajoče se krivde.

»Ali ste jezni name?« je vprašala s pokornim glasom. »Res sem neumna! Sama nase se jezim. Če hočete, Vas takoj poljubim...«

Naredila je korak proti Rahmanovu. Ta je zavrnil njene iztegnjene roke: »Čemu to? Saj nisem več majhen deček, da bi me tolažili!«

Harum Čandana se je zasmejala: »Ni Vas treba tolažiti? Zakaj pa ste prišli sem?«

»Prišel sem, da vidim svojega rojaka. Včeraj se nisva natančno zmenila glede kraja najinega sestanka. Zdaj...«

S svojimi do ramen golimi rokami je nenadoma ovila Rahmanovu vrat in ga naglo, vroče poljubila na usta. »Vidite!« mu je rekla, ko je skočila stran. »Nikoli ne smete lagati... Saj Vi ste prišli, da vidite mene, in tudi jaz sem Vas pričakovala! Za gotovo sem vedela, da boste prišli!«

Vse se je zgodilo tako nepričakovano, da se je Rahmanov za trenutek zmedel. »Povejte, prosim,« je začel in stopil k njej, a mu je takoj prestrigla besedo: »Ne smete z menoj govoriti in se morate takoj odstraniti! K Charliju pojdite! Na odru je. Nikomur ne smete povedati, da ste bili zdaj pri meni!«

Njen glas je postal zelo razburjen. Rahmanov je uvidel, da je tu vmes neka, njemu še neznana stvar, in da mora res oditi. Molče je ubogal. Na hodniku je srečal Čeloronga. »Peljite me k mistru Charliju!« ga je oblastno nagovoril Rahmanov. Starec se je priklonil in šel naprej kazat pot.

Kiersten, zopet preoblečen kot zamorec, je stal zadaj na odru in čakal na svoj nastop. Ko je zagledal Rahmanova, ga je oddaleč prijazno pozdravil z roko: »Zelo me veseli, da ste res prišli! Le pomislite: baš sem prejel svojo plačo! To je redek slučaj v naši službi... Zdaj Vas bom lahko pogostil v spodobnejših prostorih, kakor oni včerajšnji brlog. Počakajte me, prosim, tukaj. Čez pol ure bom že prost! Moram govoriti z Vami na samem!«

»Na razpolago sem Vam!« je dejal Rahmanov.

Ko se je pol ure pozneje Kiersten zopet prelevil iz črnca v belokožca, je peljal Rahmanova v ugledno holandsko meščansko kavarno in restavracijo. Bila je dokaj blizu Malajskega gledališča, a je imela izključno evropske goste, predvsem singapurske nizozemske rodbine: trgovce in nastavljenice z ženami ter celo otroki. V začetku je Kiersten spraševal Rahmanova po njegovih doživljajih.